

Chapter 5

BSEB class 9th sanskrit Solutions – संस्कृतस्य महिमा

अभ्यासः (मौखिकः)

1. एकपदेन उत्तरं वदत-

उदाहरणम्-रामं विना का नास्ति-अयोध्या

- (क) संस्कृतं विना का नास्ति
- (ख) कस्य अध्ययनम् आवश्यकम्
- (ग) संस्कृते के सन्ति
- (घ) संस्कृतं प्रति जनाः किं कथयन्ति
- (ङ) कस्यां भाषायां वेदाः उपलभ्यन्ते
- (च) पाणिनिः कस्मिन् शास्त्रे निपुण

उत्तर-(क) संस्कृतिः

- (ख) संस्कृतस्य
- (ग) आचाराः विचाराः भावनाश्च (घ) मृताभाषा
- (ङ) संस्कृते
- (च) व्याकरणे

2. एकवाक्येन उत्तरं दत्त-

उदाहरणम्-किम् अध्ययनं आवश्यकम्

उत्तर-संस्कृताध्ययनम् आवश्यकम्

- (क) कस्यां भाषायां शब्द निर्माण-पद्धतिरस्ति
- (ख) कस्याः भाषायाः व्याकरणम् अपूर्वम्
- (ग) संगीतरत्नाकरः कस्मिन् शास्त्रे ग्रन्थः
- (घ) धातवः कतिधा सन्ति
- (ङ) आर्यभटः कस्य शास्त्रस्य ग्रन्थकार

उत्तर-(क) संस्कृतभाषायां शब्दनिर्माण-पद्धतिरस्ति।

- (ख) संस्कृतभाषायाः व्याकरणम् अपूर्वम्।
- (ग) संगीतरत्नाकरः संगीतशास्त्रे ग्रन्थः।
- (घ) धातवः त्रिधा सन्ति।
- (ङ) आर्यभटः, भूगोल-खगोलशास्त्रस्य ग्रन्थकार।

अभ्यासः (लिखितः)

1. संधिविच्छेदं कुरुत-

वार्तालापः = वार्ता + अलापः
नेयम् = न + इयम्
एतदर्थम् = एतत् + अर्थम्
अत्रैव = अत्र + एव
विषयेऽस्मिन् = विषये + अस्मिन्

2. अधोलिखितवाक्येषु रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्नान् रचयत-

- (क) संस्कृतं विना न संस्कृतिः।
(ख) संस्कृते एव आचारादयः।
(ग) भारतीयः भाषा अस्याः ऋणं धारयन्ति।
(घ) दश उपनिषदः सन्ति।
(ङ) पाणिनिः वैयाकरण अस्ति।

- उत्तर-** (क) काम् विना न संस्कृतिः?
(ख) कस्याम् एव आचारादयः?
(ग) भारतीय भाषा अस्याः किम् धारयन्ति?
(घ) कति उपनिषदः सन्ति?
(ङ) पाणिनिः कः अस्ति?

3. अधोलिखितवाक्येषु कोष्ठकात् समुचितं पदमादाय रिक्तस्थानानि पूरयत)

- (क) संस्कृतं विना न। (ज्ञानम्, संस्कृतिः, संरक्षणम्)
(ख) भाषाणां जननी। (संस्कृतम्, हिन्दी, अंग्रेजी)
(ग) इयं भाषा अस्ति। (अजरा-अमरा, मृता)
(घ) क्रियार्थं लकाराः सन्ति। (पञ्च, दश, अष्टी)
(ङ) व्याकरणशास्त्रस्य लेखकः। (यास्कः, पाणिनिः)

- उत्तर--**(क) संस्कृतिः
(ख) संस्कृतम्
(ग) अजरा-अमरा
(घ) दश
(ङ) पाणिनि

4. संस्कृतभाषायामनुवादं कुरुत-

- (क) विनय के बिना विद्या व्यर्थ है।
(ख) ज्ञान के बिना सुख नहीं।
(ग) राम के बिना अयोध्या नहीं।
(घ) वेद चार हैं।
(ङ) पुराण अठारह हैं।
(च) स्मृतियाँ 108 हैं।

- उत्तर-** (क) विनयं विना विद्या व्यर्थः अस्ति।
(ख) ज्ञानं विना सुखं नास्ति।
(ग) राम विना अयोध्या नास्ति।
(घ) वेदाः चत्वारः सन्ति।
(ङ) पुराणाः अष्टादशः सन्ति।
(च) स्मृत्यः अष्टाधिकशतम् सन्ति।

evidyarthi